

RÅVARUPROBLEM

Av jur. kand. WILHELM PEPPLER

UNDER det år som föregick koreakriget hade man med olika medel lyckats åstadkomma en relativ jämvikt mellan utbud och efterfrågan beträffande de flesta råvaror. Industriproduktionen, särskilt i marshalländerna, kunde stiga ohindrad av trånga sektorer, orsakade av brist på viktiga råvaror, även om pristendenserna åter var uppåtgående bl. a. på grund av konjunkturuppsvinget i USA.

Efter koreakrigets utbrott och den amerikanska regeringens beslut att genomföra ett omfattande rustningsprogram började priserna på de flesta råvaror stiga kraftigt; ifråga om metaller, trävaror, pappersmassa, ull, bomull, hudar, kautschuk och vissa kemikalier uppnåddes snart rekordpriser. Denna utveckling återspeglar i första hand den allvarliga internationella situationen. Men orsakerna till den starka prisstegringen och den knapphetssituation, som inträdde, är fler, delvis av långsiktig natur.

Efter det första världskrigets slut rådde ett utpräglat knapphetstillstånd ifråga om de flesta råvaror. Lagren var uttömda, hunger rådde i en rad länder på den europeiska kontinenten, och produktionen av råvaror i Europa hade sjunkit kraftigt på grund av kriget. Produktionsapparaten var nedsliten eller förstörd, transportapparatens kapacitet hade nedgått väsentligt och brist på föda nedsatte produktiviteten. De trånga sektorerna kunde ej avhjälpas utan att utländsk hjälp i form av kapitaltillskott främst från USA och England kom länderna på den europeiska kontinenten till del.

Försök gjordes att åvägabringa ett begränsat ekonomiskt samarbete för att avhjälpas bristsituationen i de europeiska länderna. På en rad internationella konferenser behandlades problemen, men man lyckades ej uppnå enighet kring ett samlat handlingsprogram.

Råvaruproduktionen i de utomeuropeiska länderna steg emeller-

tid efter hand och man kunde inom en förhållandevis kort tidrymd ersätta produktionsbortfallet i Europa. Nya gruvor öppnades, odlingsarealen ökades, ny maskinell utrustning installerades så att produktionskapaciteten ökades. Under den kortvariga efterkrigsdepressionen från år 1921 ändrades råvarusituationen. Stora lager, som uppsamlats i spekulativa syften, såldes och priserna började falla. Råvarufrågan debuterade nu som ett producent- och avsättningsproblem på efterkrigsmarknaden.

Krisen var emellertid av kort varaktighet. Sedan vissa anpassningsproblem övervunnits förbättrades marknadsläget för råvarorna åter. Men vissa producenter mötte emellertid fortsatta svårigheter som sammanhänge med dålig strukturell anpassning.

Under tiden efter 1921 började man såväl på regeringshåll som inom privata företag alltmer intressera sig för att sluta internationella avtal för att genom produktionsbegränsningar bibehålla priserna på en hög nivå. Som resultat av dessa strävanden infördes en rad olika bestämmelser rörande produktion och försäljning av råvaror. Ett försök från råvarukonsumenternas sida att åstadkomma en friare konkurrens misslyckades. Inom Nationernas Förbund utarbetades en konvention för avskaffande av export- och importrestriktioner, som undertecknades av ett tjugotal länder. Konventionen fick emellertid aldrig någon betydelse, eftersom den ratificerades endast av ett fåtal länder.

Den stora depressionen, som inträffade under senare delen av 1929, förde med sig kraftigt fallande priser på alla råvaror och stora avsättningssvårigheter. Nya handelsrestriktioner infördes, flera internationella kartellöverenskommelser ingicks, men det dröjde till omkring 1935 innan en förbättring i det internationella konjunkturläget inträdde. På grund av det skärpta politiska läget ökades rustningarna i olika länder, och till följd härav förbättrades åter avsättningsmöjligheterna och prisläget för råvarorna.

Utmärkande för råvaruläget under mellankrigstiden var således det nästan kroniska produktionsöverskottet ifråga om de flesta råvaror. Produktionen hade ökats väsentligt genom de stora tekniska förbättringarna i produktionsapparaten — jordbruk och mineralgruvor hade mekaniserats, nya framställningsmetoder möjliggjorde en mera omfattande och mera lönsam produktion. Antalet råvarukällor hade ökats genom att man begagnade sig av nya utvinningsmetoder, så att tidigare såsom värdelösa ansedda fyndigheter kunde utnyttjas. Konsumtionen av råvaror hade emellertid icke ökats i motsvarande grad. De avsättningssvårigheter,

som till följd härav träffade råvaruproduktionen, minskades först mot slutet av 1930-talet sedan upprustningen åter trätt i förgrunden.

Vid andra världskrigets utbrott inträdde utvecklingen på råvarumarknaden i ett nytt skede. Mellankrigstidens produktionsöverskott försvann och efterträddes efter hand av ett markerat underskott. Krigsproduktionen och en kraftig stegring i den totala industriproduktionen i en rad länder medförde att efterfrågan starkt ökade. Mellan 1939 och 1943 fördubblades sålunda industriproduktionen i USA genom att outnyttjade resurser av arbetskraft och kapital togs i anspråk för produktiva ändamål. Tysklands bortfall som råvaruavvärmare genom den allierade blockaden kunde ej kompensera den stora ökningen i efterfrågan. Härtill kom att för världens råvaruproduktion viktiga områden gick förlorade genom Japans militära expansion 1941—42. Även om många förändringar inom världens råvarumarknader var temporära hade dock vissa strukturella förskjutningar ägt rum. Av betydelse var härvid särskilt USA:s ändrade ställning. Medan USA före det första kriget varit ett överskottsområde ifråga om råvaror, hade en långsam förskjutning skett under mellankrigstiden så att råvaruöverskottet alltmer minskats. När den inhemska efterfrågan i samband med fördubblingen av landets industriproduktion under det andra världskriget kraftigt ökade, måste USA börja importera vissa råvaror, med vilka det tidigare varit självförsörjande. En annan faktor av betydelse vid bedömningen av de strukturella förändringarna är den fortgående industrialiseringen i råvaruproducerande länder såsom exempelvis Sydamerika, som medförde att dessa länders råvaruexport minskade.

Efter krigsslutet inträdde trots omställningen till fredsproduktion ej någon minskning i efterfrågan på råvaror. Visserligen hade Tyskland och Japan, vilka före kriget varit stora importörer av råvaror, till en början nästan helt bortfallit som konsumenter, men USA hade, som redan nämnts, blivit beroende av import av vissa råvaror. Den amerikanska efterfrågan på råvaror fortsatte även efter kriget, sedan den amerikanska ekonomin bibehållit krigstidens höga aktivitet. Man ansåg sig småningom kunna utgå ifrån, att USA:s industriella och ekonomiska expansion skulle komma att fortsätta under flera år efter kriget.

Den redan påbörjade industrialiseringen i vissa råvaruproducerande länder fortsatte och medförde att en ökad andel av dessa länders råvaruproduktion förbrukades inom landet. Ifrågavarande

industrialisering sammanhängde med en strävan att göra sig mindre beroende av de internationella konjunktursvängningarna och undgå de avsättningssvårigheter, som varit utmärkande för mellankrigstiden. Vidare avsåg man att förbättra vederbörande länders »terms of trade», sedan prisrelationerna mellan råvaror och industrivaror ofta tenderat att utveckla sig till industriländernas förmån. Ett annat, politiskt motiv, som spelat stor roll för industrialiseringsplanerna, var att man på ledande håll, särskilt i Argentina, hoppades att genom industrialiseringen kunna öka respektive länders internationella prestige.

I likhet med vad som varit fallet efter det första världskriget hade näringslivet i Europa lidit kraftigt av kriget. Produktionsapparaten var nedsliten eller förstörd, kommunikationerna svårt skadade och det rådde stor brist på livsmedel och bränsle. Stora ansträngningar skulle behöva göras för att åter bygga upp Europas ekonomi.

Genom ett stort upplagt internationellt ekonomiskt samarbete, främst inom Marshallplanens ram, möjliggjordes en snabb återhämtning i Europa. Industriproduktionen nådde redan i mitten av år 1948 förkrigstidens nivå och har sedan dess fortsatt att snabbt stiga. Bränsleförsörjningen förbättrades och småningom kunde man helt upphöra med kolköpen i bland annat USA.

1949 inträffade en markerad avmattning i den amerikanska konjunkturen. I samband härmed uppnåddes för första gången efter kriget en relativ balans ifråga om utbud och efterfrågan inom råvaruområdet. Råvarukonsumenterna intog en avvaktande hållning, en viss förbrukning av de relativt stora lagren i USA skedde och den statliga amerikanska lagringen av strategiska råvaror minskades sedan anslagen härför skurits ned. Den sålunda uppkomna efterfrågeminskningen medförde, att prisnivån på råvaror började sjunka något. Under tredje kvartalet 1949 nåddes de lägsta prisnoteringarna efter kriget på råvaror i USA.

Den amerikanska konjunkturavmattningen invercade även på förhållandena i Europa. Den avvaktande hållning, som konsumenterna intog berodde dels på förväntningar om fortsatta prisfall och dels på dollarbristen, som åter accentuerats genom minskningen av exporten till USA på grund av den amerikanska efterfrågeminskningen.

Redan vid tiden för punddevalveringen i september 1949 började råvarupriserna emellertid åter att stiga i samband med det konjunkturuppsving, som ägde rum i USA. Förbättringar i det ameri-

kanska konjunkturläget, som hade börjat vid slutet av sommaren 1949 och som fortsatte under våren 1950, orsakades bland annat av den livliga investeringsverksamheten, framför allt i form av bostadsbyggande samt av den underbalanserade federala budgeten. En engångsersättning utbetalades till veteranerna, som medförde, att köpkraften ökades och därigenom kom att bidra till uppsvinget.

Våren 1950 kännetecknades av det osäkra politiska läget, som medförde prisstegringar trots att utbudet av exempelvis vete, bomull, kautschuk, socker, vissa metaller, järnmalm, kol och råolja översteg efterfrågan. Beträffande kol kunde dock smärre prissänkningar noteras. Marshallplanen, den ökade amerikanska lagringen av strategiska råvaror, leveranserna av krigsmateriel från USA till atlantpaktstaterna samt prisstödande åtgärder från offentligt och privat håll i andra länder bidrog till att förhindra en under andra förhållanden naturlig anpassning av råvarupriserna till en lägre nivå. Devalveringarna, som bland annat vidtogs av olika råvaruproducerande länder, hade ej alls den prissänkande verkan på råvarorna, uttryckt i dollar, som man hade väntat. Konjunkturutvecklingen i USA började redan då åter peka uppåt och dollarvarornas priser blev fastare medan sterlingvarornas priser drogs uppåt.

När koreakriget utbröt och Förenta Nationerna på grundval av USA:s kraftfulla uppträdande beslöt att med vapenmakt ingripa till Sydkoreas försvar, började priserna på de internationella råvarumarknaderna omedelbart att stiga. Efterfrågan såväl i USA som i Europa visade en kraftig ökning, som bland annat orsakades av den väntade och numera planerade upprustningens anticiperade behov. USA ökade lagringen av strategiska råvaror.

Den kraftiga efterfrågeökning, som sålunda uppstod, översteg mycket snart utbudet och det började åter råda knapphet på en del råvaror. I Europa uppstod under hösten en ny kännbar kolbrist. Kolproduktionen hade icke kunnat stegras i takt med den expanderande industriproduktionens ständigt växande energibehov, särskilt sedan Västtysklands industriproduktion visat en kraftig ökning. Investeringsbehovet i kolgruveindustrin såväl i England som i Tyskland har ej tillgodosetts i behövlig omfattning, varför några omfattande rationaliseringsåtgärder ej kunnat företas. Kolbrytningen måste, om man vill uppnå större brytningsresultat, i långt större omfattning mekaniseras och moderniseras. Den nya kol-krisen torde emellertid också i viss utsträckning ha orsakats av

den strukturella omvandling av den europeiska handeln efter kriget. Stora delar av de f. d. tyska koltillgångarna i Schlesien tillhör numera Polen och kommer endast i begränsad utsträckning väst-europeiska förbrukare tillgodo. Anspråken på leveranser från återstående västeuropeiska fyndigheter har därför stigit trots att man i viss omfattning sökt övergå till andra energikällor såsom olja och vattenkraft.

Den amerikanska stålindustrien arbetade redan före koreakrigets utbrott med högt utnyttjande av sin kapacitet, som vid årsskiftet 1950/51 beräknades uppgå till drygt 100 milj. ton årligen. När på grund av de ökade försvarsanslagen efterfrågan för rustningsändamål steg, uppstod knapphet beträffande bland annat plåtprodukter. De amerikanska stålkonsumenterna började därför placera order i Europa för att tillgodose sina behov. Det bör emellertid i detta sammanhang framhållas, att en del av den sålunda uppkomna efterfrågeökningen på den amerikanska marknaden berodde på stålkonsumenternas önskan att öka sina lager, innan en i USA genomförd ransonering av olika slags stålprodukter skulle börja. Den europeiska stålindustriens kapacitet är belagd för relativt lång tid framåt och om ej utbyggnader kan företas, måste den civila konsumtionen kraftigt minskas för att undvika att knapphet på vissa stålprodukter kommer att hämma krigsmaterielproduktionen. En eventuell utbyggnad av den europeiska stålindustrien, som med nödvändighet måste föra med sig en ökad efterfrågan på kol, begränsas emellertid av kolbristen. Prisutvecklingen ifråga om stål har hittills varit något ojämn; medan priserna i USA har hållit sig fasta — främst med hänsyn till stålproducenternas önskan att i det längsta undvika långtgående statliga kontroller — har priserna exempelvis på den fria belgiska marknaden visat stora ökningar. På grund av prisspekulationer har vissa leverantörer visat en tydlig obenägenhet att fullgöra ingånga leveransåtaganden, eftersom man hoppas att i en snar framtid kunna uppnå väsentligt bättre priser för sina efterfrågade produkter.

På metallområdet råder knapphet på främst koppar, zink och nickel. Om den nuvarande konsumtionen och lagringstakten upprätthålles under innevarande år måste man räkna med ett kraftigt underskott ifråga om produktionen av dessa metaller, som i likhet med vad som är fallet med en rad andra råvaror är ytterst oelastisk. Ifråga om tenn har under det senaste halvåret inträffat betydande prisstegringar, ehuru tillgången ännu ej blivit påfallande

knapp. Prisstegringarna torde i huvudsak kunna hänföras till psykologiska och politiska orsaker, enär tillförseln från de viktigaste produktionsområdena i händelse av en utvidgning av konflikten i Korea lätt skulle kunna hotas.

Produktionen av olika textilråvaror är likaledes otillräcklig för att tillgodose den ökade efterfrågan. Genom en planerad utvidgning av odlingsarealen för bomull i USA — som tidigare inskränkts med hänsyn till en befarad överproduktion — torde emellertid utsikter finnas att inom en begränsad tidrymd öka produktionen så, att den stegrade efterfrågan skall kunna tillgodoses. Redan i höstas visade det sig, att 1950 års amerikanska bomullsskörd ej var tillräcklig. För att säkerställa sitt inhemska behov utfärdade därför den amerikanska regeringen särskilda bestämmelser för exporten, varigenom denna begränsas och kvoterar så, att olika importerande länder skall få en viss tilldelning.

Även ifråga om en rad andra viktiga varor såsom svavel och vissa andra för industrin viktiga kemikalier torde knapphet komma att råda.

Prisstegringarna ifråga om de huvudsakliga råvarorna uppgick i november förra året enligt vad man uppgivit inom OEEC — den europeiska ekonomiska samarbetsorganisationen i Paris — i genomsnitt till mellan 50 och 60 %, räknat från koreakrigets utbrott. För vissa varuslag såsom kautschuk var prisstegringarna minst 200 %. Prisstegringarna har sedan dess fortsatt.

Vid tidigare knapphetssituationer i fråga om råvaror hade man försökt att genom ett stort upplagt internationellt samarbete fördela de tillgängliga kvantiteterna på ett effektivt sätt samt att i möjligaste mån verka för en ökning av produktionen. Under och de närmaste åren efter det andra världskriget ansvarade särskilda internationella organ — de s. k. combined boards — för fördelningen av råvaror bland konsumentländerna. I Europa fungerade Förenta Nationernas Europakommission som allokeringorgan ifråga om kolproduktionen bland de europeiska länderna. Detta mera kortsiktiga samarbete skulle emellertid på grund av erfarenheterna från mellankrigstiden med ständiga produktionsöverskott småningom ersättas med ett långsiktigt samarbete mellan råvaruproducenter och -konsumenter. I Havanastadgan har därför föreskrifter intagits i syfte att man genom samfälliga internationella åtgärder skulle upprätta och vidmakthålla balans mellan utbud och efterfrågan på råvarumarknaderna. Samarbetet skulle ske så, att industriländer lämnade bistånd till råvaruproducenter för att

dessa skulle kunna genomföra nödvändiga anpassningar, när läget ifråga om råvarukonsumtionen hade förändrats.

Havanastadgans bestämmelser har emellertid ännu ej trätt i funktion. De råvaruproblem, som aktualiserats genom koreakrisen, påfordrade en omedelbar uppmärksamhet och man har därför sökt sig fram på andra och, som man hoppas, mera snabbt verkande vägar.

Inom en rad olika internationella organisationer började intresset koncentreras på de alltmer akuta råvaruproblemen. Den s. k. Paris-organisationen, OEEC — som upprättats för det europeiska ekonomiska samarbetet inom Marshallplanens ram — var på grund av sin struktur väl lämpad att för de västeuropeiska ländernas del ta ett betydelsefullt initiativ till en planläggning av internationella åtgärder. På generalsekretären Marjolins förslag beslöt man vid sammanträde på ministerplanet inom OEEC den 7 oktober 1950 att studera råvaruproblemen inom Europa och att utarbeta en rapport med förslag till åtgärder att lösa knapphetsproblemen och att förhindra en ur många synpunkter mycket olycklig prisstegring.

Den 1 december fattade OEEC:s råd på grundval av en inom organisationen utarbetad rapport över råvaruläget en del beslut för att motverka råvarubristerna. Deltagarländernas regeringar uppmanades att i möjligaste mån inskränka konsumtionen av knappa råvaror och att öka produktionen härav. Rådet rekommenderade att särskilda åtgärder skulle vidtagas för en internationell fördelning av råvaror.

Genom det initiativ, som OEEC sålunda tog, lades en viktig grund för det fortsatta internationella samarbetet rörande råvarufördelningen. Men organisationen såsom representerande endast de västeuropeiska länderna kunde självfallet ej ensamt ansvara för en effektiv internationell råvarufördelning. Västeuropa är ifråga om de flesta råvaror varken på producent- eller konsumentsidan det mest betydelsefulla området i världen. De stora utomeuropeiska råvaruproducenterna samt USA måste inbjudas delta i fördelningsarbetet. Dessutom anlägger man i nuvarande läge en rad icke-ekonomiska, företrädesvis militära synpunkter på råvaruproblemen så att OEEC:s betydelse i detta sammanhang väsentligt reduceras. Bland annat framgår detta av det faktum, att man inom atlantpaktorganisationen upprättat ett ekonomiskt utskott, som kan väntas få stor betydelse även vid fördelningen av råvarorna. Andra, mera vittomfattande samarbetsformer måste begagnas för

att råvarufrågorna skall kunna föras fram till en lösning, som tar hänsyn till mera långsiktiga, delvis rent militära behov.

När premierminister Attlee i början av december sammanträdde med president Truman i Washington hade krigsläget för FN-trupperna i Korea allvarligt försämrats genom Kommunistkinas intervention på Nordkoreas sida. Även de franska truppernas läge i franska Indokina hade försämrats och vidare hade kinesiska trupper ryckt in i Tibet. Man befarade att Kommunistkinas expansion skulle fortsätta och att hotet mot viktiga råvaruområden därför skulle växa. Till följd av den militära och allmänpolitiska utvecklingen tillspetsades situationen på råvarumarknaderna ytterligare, prisstegringarna tog ny fart och behovet av samfällida internationella åtgärder framstod allt tydligare. Premierminister Attlee och president Truman torde i detta läge vid sina diskussioner om råvaruproblemen ha enats om att en internationell fördelning av råvarorna borde genomföras. Med hänsyn till dessa frågars överväldigande betydelse för upprustningen och Europas ekonomi enades man om två viktiga principer.

Det militära samarbetet i Västeuropa skulle förfela sitt syfte, om det ej kompletterades med ett ekonomiskt samarbete. Tillgodo-seendet av de olika ländernas behov av råvaror till rimliga priser erkändes härvidlag som den viktigaste omedelbara uppgiften. Vidare fastslogs att alla fria länders försörjning med råvaror vore lika viktig som Storbritanniens och USA:s.

OEEC:s råd sände i mitten på december en delegation till Washington, som skulle diskutera med den amerikanska regeringen, vilka praktiska åtgärder som borde vidtagas. När delegationen ankom till Washington hade de amerikanska myndigheterna väl insett, att en internationell fördelning av råvaror måste genomföras, men man hade ej klart för sig hur detta skulle ske.

Som resultat av de sålunda förda förhandlingarna utfärdade Frankrikes, Storbritanniens och Förenta Staternas regeringar i början av januari 1951 inbjudningar till andra intresserade regeringar att delta i speciella permanenta internationella varukommittéer — s. k. commodity groups — i vilka de viktigaste producent- och konsumentländernas regeringar skall bli representerade. De nya organens uppgift skall bli att i samarbete med OEEC, atlantpaktorganisationen och de amerikanska staternas organisation samt övriga internationella organ fördela råvarorna på effektivast möjliga sätt samt att verka för en ökning av råvaruproduktionen i de olika länderna.

Något organ för samordning av arbetet inom de olika grupperna finnes ej utformat, utan grupperna synes skola arbeta självständigt — i samarbete med förutnämnda organisationer — vid sina studier av fördelningsproblemen. Denna inbjudan har för marshalländernas vidkommande antagits av OEEC:s råd vid dess sammanträde i början av januari.

Den sålunda planerade internationella fördelningen — allokering — av strategiska råvaror kompletteras av produktionsbefrämjande och konsumtionsinskränkande åtgärder, som redan har vidtagits eller kommer att vidtagas i de olika länderna. Till följd av president Trumans proklamation den 16 december 1950 angående nationellt undantagstillstånd har ett antal lagrum satts i kraft, varigenom USA håller på att glida in i en ekonomisk mobilisering, vilken med hänsyn till landets dominerade ställning kommer att få betydande återverkningar även på andra länder. Redan nu har exporten av strategiska råvaror från USA begränsats och kvoteringsringar införts. Som villkor för import av knappa råvaror från USA torde snart komma att gälla att det importerande landet ifråga om råvarans användning förbinder sig att iaktta minst samma restriktioner, som är gällande i USA. I Storbritannien, Italien och några andra europeiska länder har man redan börjat återupprätta kristidsorgan och infört inskränkningar för vissa knappa råvarors användning inom industrien.

Att i fredstid genomföra en stort upplagd internationell fördelning av knappa råvaror måste med nödvändighet föra med sig mycket svåra problem. Erfarenheterna från krigstiden visar, att de s. k. »combined boards» fullgjorde sina uppgifter med råvarufördelningen någorlunda väl endast så länge som de allierades slutseger ej framstod som säker trots att man då kontrollerade det mesta av världens råvaruproduktion och det för transportererna nödvändiga tonnaget. Förutsättningarna är i nuvarande läge i många hänseenden förändrade och stor försiktighet måste iakttas så att alla råvaruproducenter av betydelse, framför allt de asiatiska länderna, verkligen kan förmås delta i det internationella samarbete, som nu planlägges. Utöver dessa ofta politiska aspekter uppstår även en rad andra problem av stor betydelse, som måste lösas.

I första hand uppstår svårigheter vid en allokering att komma överens om prissättningen på knappa råvaror. Råvaruproducenternas intresse att utnyttja sitt fördelaktiga läge för att ta ut höga priser på sina varor — bland annat motiverat av rädslan för fram-

tida avsättningssvårigheter och svårigheter att till rimliga priser inköpa industriprodukter från industriländerna — står mot industriländernas intresse att inköpa råvarorna till priser, som gör det möjligt att i en upprustningstid utan allt för stora uppoffringar vidmakthålla en rimlig samhällsekonomisk balans. En annan svårighet är att enas om kriterier för fastställande av prioritet vid råvarufördelningen. Synpunkter, som här kan tänkas vinna beaktande, är exempelvis vederbörande lands vilja och förmåga att bidra till atlantpaktsländernas militära beredskap genom rustningsproduktion, ett lands tidigare förbrukning av råvaror och lagringsbehov samt önskemålet att som ett led i kampen mot kommunismen höja produktionen och därmed levnadsstandarden i vissa länder.

Eftersom fördelningsarbetet i avsaknad av ett samordnande organ synes komma att utföras för varje råvarugrupp för sig, torde detta för Sveriges vidkommande innebära en försämring i förhandlingsoppositionen. Man kan knappast vänta sig att Sverige skall kunna utnyttja sina stapelvaror som bytesobjekt vid förhandlingar om tilldelningar av andra knappa råvaror. Vad man under sådana omständigheter kan hoppas på är att Sverige lyckas att i tillfredsställande grad övertyga fördelningsorganen om sin industriproduktions värde för det europeiska ekonomiska samarbetet och sin trots neutraliteten för Europas försvar utan tvivel värdefulla värnkraft, såsom tillhörande de fria nationerna.

Trots alla invändningar, som kan göras mot en organiserad internationell råvarufördelning, torde det kunna fastslås, att det påbörjade internationella samarbetet ifråga om råvarorna kan innebära ett betydelsefullt steg framåt.

Sålunda kan den för närvarande alltför stora köparekonkurrensen härigenom komma att reduceras till sådana proportioner att prisläget kommer på en mera rimlig nivå samt att de olika ländernas minimibehov täcks — trots att många länder bl. a. på grund av valutabrist torde ha svårigheter att inköpa även begränsade kvantiteter av de nu mycket dyra råvarorna. En av fördelarna med ett internationellt fördelningssystem ur västmakternas synpunkter är att man nu har möjlighet begränsa Sovjetunionens och satelliternas stora uppköp av knappa råvaror, som har skett bl. a. genom utnyttjande av ett bulvansystem. Den lagring, som otvivelaktigt skett i dessa länder, har bidragit till den kraftiga prisstegringen på råvarumarknaderna. Man har vidare skapat förutsättningar för ett mera långsiktigt arbete, för att man skall

Råvaruproblem

kunna komma till rätta med de stora strukturella problemen vid industriländernas råvaruförsörjning. Produktionen ifråga om de flesta råvarorna är emellertid mycket oelastisk, och det kommer därför att ta lång tid i anspråk, innan man lyckas tillgodose den expanderande industriproduktionens ständigt växande råvarubehov. En samordning av olika strävanden att utveckla »efterblivna» länder, som sker i bl. a. FN:s regi, kan härvidlag medföra väsentligt förbättrade förutsättningar även för världens råvaruproduktion.